

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาพื้นที่และการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาเหมาะสมทางกายภาพและภูมินิเวศของท้องถิ่น ผสานการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เข้ากับการพัฒนาด้านสังคมและการพัฒนาด้านนิเวศ เป็นการพัฒนาสังคมหรือชุมชนที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยคนรุ่นปัจจุบันพยายามรักษาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด คำนึงถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่ดีไว้ให้คนรุ่นต่อไป กล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งถือเป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาในโลกยุคปัจจุบัน

แนวคิดดังกล่าวมีการเสนอเป็นรายงาน "Brundtland Report 1987" ในการประชุม The World Commission on Environment and Development (WCED) เรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนา เพื่อมุ่งลดความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม และได้สนับสนุนแนวคิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Sustainable Development) ที่มุ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ เพื่อส่งมอบให้เป็นมรดกแก่คนรุ่นต่อไป

ในการประชุมสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (The United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) หรือที่เรียกกันว่า "Earth Summit" ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน 2535 มีการเสนอ "ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา" (Rio's Declaration on Environment and Development) ต่อบรรดาประเทศภาคีสมาชิก เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของแต่ละประเทศ ให้บังเกิดผลในเชิงปฏิบัติภายใต้กรอบของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาระบุว่า จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมทางนิเวศมากขึ้น หลักการ "การป้องกันมลภาวะ" (Proactive Strategy) จะต้องสำคัญกว่า "การชำระล้างมลภาวะ" (Reactive Strategy) และในการแก้ไขปัญหาเรื่องความไม่เสมอภาค ไม่ควรมองเฉพาะเรื่องรายได้และการมีงานทำเท่านั้น ต้องส่งเสริมโครงการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเองในชนบทและในเมือง รวมทั้งส่งเสริมสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการควบคุมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อกำหนดชะตากรรมของตนเอง

โดยถือว่าความพยายามในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม (อังโน ปรีชา เบียมพงศ์สานต์ , 2541 หน้า 133)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ในช่วงต่อมาได้มีการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กัน อาทิ นครนิเวศ (Ecological city) เมืองสีเขียว (Green City) และประเทศนิเวศ (Eco Country) โดยก่อนหน้านี้นี้ในปี ค.ศ.1516 เซอร์ ธรอมัส มอร์ (Sir Thomas More) ได้เสนอแนวคิดซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับอุทยานนคร (Garden City) ไว้ในงานเขียนเรื่อง Utopia มาแล้ว

ในงานเขียนดังกล่าว เซอร์ ธรอมัส มอร์ ได้ฉายภาพเมืองที่ปกครองในระบอบสาธารณรัฐ มีผู้แทนที่เข้มแข็งของประชาชนทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนกษัตริย์ ในการดำรงชีวิตประชาชนทุกคนล้วนเกี่ยวข้องกับการปลูกต้นไม้และการเกษตรกรรม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของอุทยานนคร ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 19 โรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) นักปฏิรูปสังคมชาวอังกฤษผู้ต้องการให้สังคมมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ได้ประยุกต์แนวคิดของเซอร์ ธรอมัส มอร์ แล้วเสนอแนวคิดสังคมนิยมแบบยูโทเปีย (Utopian Socialism) มุ่งให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างสันติวิธีด้วยความสมัครใจของประชาชนและชุมชน

ในปี ค.ศ. 1825 โรเบิร์ต โอเวน ได้ก่อตั้งชุมชน "New Harmony" ขึ้นที่ Posey County ในมลรัฐอินเดียนา สหรัฐ อเมริกา โดยผลทางด้านเกษตรกรรมเข้ากับอุตสาหกรรมทางด้านชาร์ล ฟูริเยร์ (Charles Fourier) นักปฏิรูปสังคมชาวฝรั่งเศส ร่วมสมัยเดียวกับโรเบิร์ต โอเวน ได้เสนอให้ก่อตั้งชุมชนที่เรียกว่า "Phalanxes" ขึ้นในกรอบคิดเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนวคิดของนักปฏิรูปสังคมคนอื่น ๆ เช่น C.H. Saint Simon และ N.G. Chernvshevsky

ในช่วงต่อมามีการก่อตั้งชุมชนในลักษณะการเดียวกับ "New Harmony" ขึ้นอีกหลายแห่ง เช่น ในปี ค.ศ.1843 มีการก่อตั้ง Amana Society ขึ้นที่ Ebenezer ในนครนิวยอร์ก รวมทั้งการก่อตั้งชุมชนคิบบูทซ์ (Kibbutz) ในประเทศอิสราเอล (อ้างใน The Encyclopedia Americana, 1992 Vol.27 หน้า 884 - 885 และ วิทยากร เชียงกุล, 2532 หน้า 126)

กรณีของเมืองเชียงใหม่ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางด้านการปกครอง และด้านเศรษฐกิจของอาณาจักรล้านนามาแต่อดีต มีเอกลักษณ์ด้านรูปทรงศิลปะสถาปัตยกรรม ศิลปะวัฒนธรรม ขนบจารีตประเพณี และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นโดดเด่น มีฐานะเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ควรให้ความสำคัญในเรื่องการอนุรักษ์เป็นอันดับต้น แต่ตลอดช่วงที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์ว่าในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ภาครัฐไม่ได้ให้ความสำคัญด้านการอนุรักษ์เท่าที่ควร ในทางตรงกันข้ามกลับให้ความสำคัญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อโบราณวัตถุ

โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองทั้งในทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคมโดยรวม

ทั้งนี้เนื่องจากเจตจำนงและทิศทางการพัฒนาของประเทศ ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละแผน ล้วนมุ่งเร่งให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของอุดมการณ์เศรษฐกิจเสรี มุ่งเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชนเป็นสำคัญ (อ้างใน ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2541 หน้า 125) ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีความเจริญเป็นอันดับสองของประเทศ และมีการพัฒนาในอัตราเร่งตามทฤษฎีขั้วการเติบโต (Growth Pole Theory) ที่เริ่มนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาภูมิภาค ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520 - 2524) และใช้สืบเนื่องอย่างจริงจังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) และฉบับที่ 6 (2530 - 2534) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ที่นำแนวคิดและทฤษฎีขั้วการเติบโตมาใช้เป็นกรอบความคิดหลักในการกำหนดนโยบายการพัฒนาและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ด้วยการเร่งรัดพัฒนาเมืองหลัก 5 แห่ง อันได้แก่ เชียงใหม่ เมืองขอนแก่น เมืองนครราชสีมา เมืองชลบุรี และเมืองสงขลา - หาดใหญ่ เพื่อมุ่งลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเอกชนคร คือกรุงเทพมหานครกับภาคอื่น ๆ

ในทางปฏิบัติ ได้มีการกำหนดเมืองหลัก (Primary cities) และเมืองรอง (Secondary cities) แล้วมุ่งพัฒนาเมืองหลักให้เป็นศูนย์กลางความเจริญ (Growth Center) พร้อมกันนี้มีการให้ทฤษฎีเมืองศูนย์กลาง (Central Place Theory) เพื่อกระจายความเจริญจากเมืองศูนย์กลางไปยังเมืองที่เล็กกว่า เมื่อเมืองหลักหรือเมืองศูนย์กลางพัฒนาเจริญก้าวหน้า จะเหนี่ยวนำความเจริญให้กระจายไปสู่เมืองรองที่อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งเมืองที่อยู่ชายขอบในลักษณะของเมืองศูนย์กลาง - เมืองชายขอบ (Core - Periphery)

การดำเนินนโยบายพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) แม้ยังคงอยู่ภายใต้กรอบแห่งแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว แต่ว่าได้ขยายขอบเขตการพัฒนาจากเมืองหลัก - เมืองรองออกไปสู่การพัฒนาชนบท โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ลดความแตกต่างระหว่างภูมิภาคให้เหลือน้อยที่สุด แล้วสร้างความเจริญเติบโตให้เกิดแก่ประเทศมากที่สุด เพื่อที่ประชาชนในชนบทผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม จะมีชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งปรับตัวเข้าให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) มีการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศครั้งสำคัญ คือ เปลี่ยนจากขั้วการเติบโต (Growth Pole Model) ไปสู่การพัฒนาแบบเครือข่าย (Network Model) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองและชนบทในลักษณะของกลุ่มจังหวัด ทั้งนี้ในกระบวนการพัฒนาได้ยึดพื้นที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนด แล้วสร้างกระบวนการพัฒนาขึ้นในเขตพื้นที่ดังกล่าว (ประเสริฐ วิทยารัฐ, 2531)

การพัฒนาแบบเครือข่ายหรือกลุ่มจังหวัดนี้ แต่ละจังหวัดต่างพัฒนาตามศักยภาพและความเหมาะสมของจังหวัดนั้น ๆ ความเจริญจะขยายจากศูนย์กลางของตัวเมือง ผ่านพื้นที่บริเวณชานเมืองออกไปยังพื้นที่ชนบทรอบนอก โดยผ่านทางเส้นทางคมนาคมขนส่งที่เชื่อมต่อกัน พร้อมทั้งใช้วิธีสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงในระดับภาคและกลุ่มจังหวัด ให้สอดคล้องและเกื้อกูลซึ่งกันและกันตามศักยภาพของพื้นที่ (Luechai Chulasai and Areerat Sukkasem, 1997)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 - 2544) เชียงใหม่ ถูกกำหนดบทบาทความสำคัญไว้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับจังหวัด/ชุมชน เป็นศูนย์กลางของกลุ่มจังหวัดที่ 1 อันประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน มีจุดแข็งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยว - การบริการ การเกษตร และอุตสาหกรรม
2. ระดับภาค/กลุ่มจังหวัด เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนบน มีศักยภาพในด้านการคมนาคมขนส่งทางอากาศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกษตรกรรมพืชผักผลไม้ และอุตสาหกรรมเบา
3. ระดับภูมิภาคระหว่างประเทศ เป็นศูนย์กลางความเจริญในทหเหลี่ยมเศรษฐกิจ และอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง และเป็นศูนย์กลางหลักในการสร้างความร่วมมือพัฒนาภูมิภาคระหว่างประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน

ภาพรวมในบทบาทหลักของเชียงใหม่ ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพาณิชย์ การเงิน การธนาคาร การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ การศึกษา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การติดต่อสื่อสาร และการคมนาคมขนส่ง บทบาทรอง ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางการผลิตทางการเกษตร เกษตรเชิงพาณิชย์ เกษตรอุตสาหกรรม และการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539)

การพัฒนาในแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว - การบริการ มีการถ่ายเทเงินทุน และการไหลเทของทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคการเกษตรในพื้นที่ชนบท สู่ภาคอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว - การบริการในเมือง นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ติดตามมา เป็นต้นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และปัญหาด้านสังคม - วัฒนธรรม

ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของปัญหาดังกล่าว สามารถเห็นได้จากแผนพัฒนาและโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดออกมาโดยหน่วยงานของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทย การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ และหน่วยงานของภาคเอกชน ที่แต่ละแผนล้วนแล้วอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ (Spatial Development) และการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละจังหวัดเป็นสำคัญ อาทิ แผนหลักการพัฒนาโครงการเมืองแม่ต๋ำเชียงใหม่ - ลำพูน แผนมหาดไทย ฉบับที่ 6 (2540 - 2544) ในส่วนของกรอ.จังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ความร่วมมือเศรษฐกิจ 5 เชียง ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน แผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ระยะปานกลาง 5 ปี (2540 - 2544) แผนแม่บทโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โครงการส่งเสริมการลงทุนในเขต 3 แผนจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก : เชียงใหม่ และโครงการภายใต้เงินกู้ ไออีซีเอฟ. ระยะที่ 2 เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของแผนพัฒนาฉบับต่าง ๆ จะเห็นว่าในการกำหนดนโยบายและโครงการพัฒนาดังกล่าวของภาครัฐ ที่ดำเนินสืบเนื่องต่อมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) ล้วนแล้วแต่มีทิศทางการพัฒนาที่เล็งผลเลิศในการสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม ต้นทุนสิ่งแวดล้อม (Environmental Cost) ต้นทุนสังคม (Social Cost) การรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม (Environmental Balance) ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Built Environment) เท่าที่ควร

สรุปได้ว่า ที่มาของปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการกำหนดนโยบายที่มุ่งหวังผลด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราเร่ง (Rapid Growth Economy) การทำให้เป็นเมือง (Urbanization) และการทำให้ทันสมัย (Modernization) ในกระบวนการโลกาภิวัตน์เป็นสำคัญ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช , 2536 และ Rigg , 1995)

สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามที่ว่า (1) ควรใช้แนวคิดใดเป็นแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ และ (2) จะจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร คำถามทั้ง 2 ข้อข้างต้น กระตุ้นให้ผู้วิจัยเกิดความตระหนัก และพยายามคิดหาแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน เพื่อให้เชียงใหม่ก้าวไปสู่การเป็นนครนิเวศในอนาคต

วิธีการวิจัยที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นทางเลือกเหมาะสมที่สุด ก็คือการวิจัยอนาคต(Future Research) ภายใต้กรอบแนวคิดหลักคือการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) โดยมีแนวคิดการพัฒนาแนวนิเวศ (Ecological Development) และแนวคิดนครนิเวศ (Ecological City) เป็นองค์ประกอบ พร้อมทั้งนำเอาแนวคิดนิเวศเศรษฐกิจ (Ecological Economics) เศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) และนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

การวิจัยดังกล่าวนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นหลายมิติ อาทิ การวิเคราะห์การพัฒนา การส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อม และการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน โดยตั้งอยู่บนฐานคิดเกี่ยวกับรูปโฉมใหม่ของเมืองเชียงใหม่ ภายใต้บริบทโดยรวมของประเทศในกรอบของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 ถือว่าพลเมืองคือหัวใจของการเมือง ปรับประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน เป็นประชาธิปไตยโดยมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเอง ทำให้ระบบการเมืองและระบบราชการมีความสุจริต มีความชอบธรรมในการใช้อำนาจ (Good Governance) และมีความโปร่งใส (Transparency) โดยเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในการควบคุมและตรวจสอบ (Accountability) การใช้อำนาจทุกด้าน - ทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพิ่มสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคให้ประชาชน มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น กำหนดอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การบริหารการเงิน - การคลัง และการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นทุกระดับ ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

พร้อมกันนี้ก็อยู่ภายใต้กรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) ที่ระบุถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ว่า ควรมีการจัดพื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่ง และสวนสาธารณะให้ได้สัดส่วนกับจำนวนคน และการเจริญเติบโตของชุมชนในเมือง มีการเสริมสร้างภูมิทัศน์

การรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยการขึ้นทะเบียนและประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปกรรม ให้เป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดนครนิเวศในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่
2. เสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน

1.3 ผลที่ได้รับ

1. เข้าถึงความรู้ในการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน
2. ได้แนวทางการพัฒนาเชียงใหม่อย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดนครนิเวศ
3. นำแนวทางดังกล่าวไปเสนอให้มีการประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาไว้ในตัวเมือง (Urban) ซึ่งอยู่ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ชุมชนชานเมือง (Suburban) และพื้นที่ชานเมืองที่อยู่รายรอบในลักษณะเป็นระเบียงของเมือง (Corridor)

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาคือผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งคนพื้นถิ่นดั้งเดิม คนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ชาวไทยภูเขา ชาวต่างประเทศ ชาวต่างชาติ สถาปนิก นักพัฒนาเอกชน นักธุรกิจ พระสงฆ์ ประชาชนหลากหลายสาขาอาชีพ รวมทั้งผู้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งถือเป็นกลุ่มประชาชนชายขอบ (Marginal)

ในการนี้มีการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสาขาอาชีพจำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน คือ

1. นักวิชาการด้านวางแผนพัฒนาเมือง
2. นักผังเมือง สถาปนิก และนักออกแบบภูมิทัศน์
3. ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจในการพัฒนาและจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง
4. นักธุรกิจ
5. นักพัฒนาเอกชน
6. พระสงฆ์ บาทหลวง และผู้นำศาสนาอิสลาม
7. ประชาชนหลากหลายสาขาอาชีพ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาในประเด็นดังนี้

ส่วนที่ 1. ศึกษาพัฒนาการของตัวเมืองเชียงใหม่ในแต่ละช่วงเวลาอย่างเป็นระบบ โดยยึดแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับเป็นตัวกำหนด (แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 - 8)

ส่วนที่ 2. ศึกษาแผนพัฒนาฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองเชียงใหม่ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

ส่วนที่ 3. ศึกษาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของประเทศต่าง ๆ ในกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาแนวนิเวศ และนครนิเวศ

ส่วนที่ 4. ศึกษาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่ ในกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาแนวนิเวศ และนครนิเวศ ภายใต้บริบทโดยรวมของรัฐธรรมนูญฉบับปีพ.ศ.2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2540 ถึงเดือนธันวาคม 2541

1.5 นิยามศัพท์

สิ่งแวดล้อม หมายถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

การจัดการอย่างยั่งยืน หมายถึงการจัดการที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสีเขียวที่ดีเอาไว้

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาสังคมหรือชุมชนที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม คนรุ่นปัจจุบันพยายามรักษาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกอย่างจำกัด โดยคำนึงถึงการรักษาสีเขียวที่ดีไว้ให้คนรุ่นต่อไปด้วย

เมืองเชียงใหม่ หมายถึงบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นตัวเมือง มีขอบเขตอยู่ภายในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่

นครนิเวศ หมายถึงเมืองที่มีระบบนิเวศที่ดีและมีความยั่งยืน มีการใช้ทรัพยากรทั้งสสารและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปลูกต้นไม้ให้เมืองร่มรื่น สวยงาม ชะกว่าร้อยละ 60 มีการนำกลับมาใช้ใหม่ นำมาประกอบใช้ใหม่ และนำมาผลิตใช้ใหม่ มีการกักมลพิษต่ำ ประชาชนมีจิตสำนึกในการรักษาสีเขียว อยู่ภายใต้การควบคุมป้องกันมลพิษ มีการเดินทางโดยไม่ใช้รถยนต์ (Non motorise transportation) หากแต่ใช้รถจักรยาน การเดิน มีระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ และประชากรมีชีวิตสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด